

Številka: 00104-449/2019/6

Datum: 23. 1. 2020

Odgovor na poslansko vprašanje Janija Ivanuše v zvezi s študentskim delom

Poslanec Jani Ivanuša je na Vlado Republike Slovenije naslovil pisno poslansko vprašanje v zvezi s študentskim delom, in sicer poslanec v vprašanju navaja, da obstaja v Sloveniji cela vrsta različnih oblik dela. Ena izmed njih je tudi začasno in občasno delo dijakov in študentov. Poslanec v zvezi s tem naslavlja vprašanja, na katera Vlada Republike Slovenije podaja odgovore.

1. Vprašanje iz prve alineje: Kdaj bo Vlada pripravila zakon, ki bo na celovit in sistemski način uredil študentsko delo?

Vsebina posredovanja začasnih in občasnih del dijakom in študentom je urejena v Zakonu o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti in Pravilniku o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje, ki se skladno s prvo alinejo drugega odstavka 192. člena in prvo alinejo drugega odstavka 193. člena Zakona o urejanju trga dela uporabljata do začetka uporabe zakona, ki bo urejal posredovanje začasnih in občasnih del dijakom in študentom.

V Zakonu za uravnoteženje javnih financ je kot trajni ukrep urejen del vsebine posredovanja začasnih in občasnih del dijakom in študentom, ki določa ustanovitev proračunskega sklada, ureja višino in delitev koncesijske dajatve, zbiranje in odvajanje sredstev iz koncesijske dajatve v proračunski sklad, nadzor nad zbiranjem in odvajanjem sredstev iz koncesijske dajatve ter urno postavko. Navedeno pomeni, da je vsebina urejena celovito, drži pa, da ni urejena sistemsko v enem zakonu.

2. Vprašanja iz druge do pete alineje, ki se nanašajo na podatke po številu dijakov oziroma študentov

V zvezi z vprašanji, ki se nanašajo na podatke (od druge do pete alineje) pojasnjujemo, da ministrstvo, pristojno za delo, zahtevanih podatkov ne zbira, saj za zbiranje le-teh nima pravne podlage. Nadalje poudarjamo, da zbiranje podatkov določenih posameznikov (poimenski seznam študentov) za spremljanje in razvoj dejavnosti ni bistveno, prav tako je zbiranje navedenih podatkov lahko sporno z vidika varovanja osebnih podatkov.

3. Vprašanje iz šeste alineje: Zanima me seznam 10 študentov, ki so v letu 2018 opravili največ ur po številu ur iz naslova začasnega in občasnega dela dijakov in študentov?

Ministrstvo, pristojno za delo, spremlja obseg t.i. študentskega dela na letni ravni. V zvezi s tem posredujemo **obrazec statističnega poročila** iz katerega so razvidni statistični podatki, ki jih ministrstvo, pristojno za delo, pridobi s strani koncesionarjev, in sicer na letni ravni. Ob tem poudarjamo, da lahko dijak ali študent sodeluje z različnimi koncesionarji, prav tako se mu lahko

izda več napotnic, zato podatki o številu napotnic ne predstavljajo podatka o številu dijakov ali študentov, ki so opravljali začasno in občasno delo.

PRILOGA ŠT. 1:

Obrazec za poročanje podatkov s strani koncesionarja (letno poročilo o opravljanju koncesijske dejavnosti za leto 2020 - ŠTUDENTSKA KONCESIJA)

Št. koncesijske pogodbe:		
Koncesionar (ime pravne oz. fizične osebe, naslov, kraj)		
Število izdanih napotnic	1. DIJAKI	
	2. ŠTUDENTI	
	3. SKUPNO	
Število realiziranih napotnic	1. DIJAKI	
	2. ŠTUDENTI	
	3. SKUPNO	
Bruto izplačila <u>študentom in dijakom</u>		
Bruto izplačila študentom		
Bruto izplačila dijakom		
Število ur dela, ki so jih opravili <u>dijaki in študenti</u>		
Število ur dela, ki so jih opravili študenti		
Število ur dela, ki so jih opravili dijaki		

Fakturiran prihodek iz koncesijske dejavnosti		
Višina odvedenih sredstev iz koncesijskih dajatev	1. Študentski organizaciji Slovenije	
	2. Proračunskemu skladu	
Število zaposlenih v agenciji in podružnicah (skupaj)	1. za določen čas	
	2. za nedoločen čas	
	3. drugo	
Realizirani stroški za opravljanje koncesijske dejavnosti	1. stroški dela	
	2. materialni stroški	
	3. amortizacija	
	STROŠKI SKUPAJ	

K tej prilogi je potrebno priložiti:

1. KOPIJO IZKAZA POSLOVNEGA IZIDA ZA LETO 2020.
2. POROČILO O IZPLAČILIH IZ RIZIČNEGA SKLADA.

Od 1. februarja 2015 so dijaki in študentje, ki opravljajo začasno in občasno delo, vključeni v pokojninsko in invalidsko zavarovanje, za kar pridobijo pokojninsko dobo. Iz poročila Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje za leto 2018 izhaja, da po je bilo podatkih FURS za leto 2018 v okviru t.i. študentskega dela plačanih prispevkov za 99.000 oseb, ki so v povprečju pridobile 2 meseca in 16 dni pokojninske dobe. Med njimi je bilo 50,7 odstotka starih od 20 do 24 let, 35,0 odstotka starih od 15 do 19 let in 13,4 odstotka starih od 25 do 29 let.

4. Vprašanje iz sedme alineje: Koliko kršitev pri študentskem delu je zaznal Inšpektorat za delo v zadnjih petih letih? Na kaj so se nanašale kršitve?
Vprašanje iz devete alineje: V koliko primerih je Inšpektorat za delo ugotovil, da so izpolnjeni pogoji za delovno razmerje?

Zakon o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 21/13, 78/13 – popr., 47/15 – ZZSDT, 33/16 – PZ-F, 52/16, 15/17 – odl. US in 22/19 – ZPosS, v nadaljevanju ZDR-1) praviloma ureja samo delovna razmerja in ne tudi drugih pogodbenih razmerij med osebami, ki opravljajo delo in osebami, za katere se to delo opravlja. ZDR-1 v 7. odstavku 211. člena določa, **katere določbe ZDR-1 se uporabljajo v primerih občasnega ali začasnega opravljanja dela dijakov in študentov**. Po tem členu se uporabljajo določbe ZDR-1 o prepovedi diskriminacije, enaki obravnavi glede na spol, delovnem času, odmorih in počitkih, o posebnem varstvu delavcev, ki še niso dopolnili 18 let starosti, ter o odškodninski odgovornosti. Sicer pa opozarjamo, da je za vsako delo potrebna ustrezna pravna podlaga ter plačilo le-tega, razen v posebnih primerih, ki jih določa zakon, sicer gre za zaposlovanje na črno, ki je v pristojnosti nadzora Finančne uprave (glej 5. člen Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (Uradni list RS, št. 32/14, 47/15 – ZZSDT in 43/19)).

Ob tem opozarjamo še na določbo 13. člena ZDR-1, ki določa, da **se delo ne sme opravljati na podlagi pogodb civilnega prava, v primeru, če obstajajo elementi delovnega razmerja**. Pri ugotavljanju obstoja delovnega razmerja so torej bistvene dejanske okoliščine, ki kažejo, kako se pogodbeno razmerje uresničuje v praksi, in ne poimenovanje razmerja s strani pogodbenih strank ali status pogodbenih strank. Inšpektorji za delo sklepanje podjemnih pogodb nadzirajo le v primeru, če gre za ugotavljanje obstoja elementov delovnega razmerja in se delo ne sme opravljati na podlagi pogodb civilnega prava. Razreševanje teh primerov ni enoznačno, pri čemer inšpektorji dokazujejo elemente delovnega razmerja za vsakega delavca posebej.

Postopek iskanja in celovite presoje dokazov za prisotnost elementov delovnega razmerja je lahko zapleten in dolgotrajen. Inšpektorji za delo pri tem ugotavljajo primeroma npr.: kakšno pogodbo ima delavec z naročnikom, ali ima delavec status fizične osebe, samostojnega podjetnika, posameznika, ki samostojno opravlja dejavnost, ali študenta, ali ima delodajalec za opravljanje del in nalog, ki se opravljajo po pogodbi civilnega prava z delavcem, sistemizirano delovno mesto, je bilo prosto delo objavljeno, ali se delo delavca, ki ga opravlja po pogodbi civilnega prava, opravlja na enak način, kot ga opravljajo zaposleni delavci tega delodajalca, kje se opravlja delo, v čigavih prostorih se opravlja delo, čigava so sredstva za opravljanje dela, ali si delavec prosto oblikuje način dela, se mora držati navodil naročnika oziroma delodajalca, kako je z izostanki, kakšno število ur opravi delavec v primerjavi z ostalimi delavci, kako se vodi evidenca opravljenih ur, kako se obračunava opravljeno delo, kdaj se izplača, ali plačilo za delavca predstavlja njegov edini ali glavni vir zaslužka, ima mogoče delavec plačan prevoz na delo ali prehrano med delom, ali delavec delo opravlja osebno, nepretrgoma ali gre za določeno kontinuiteto, ali delavec dobi strokovna navodila glede vsebine in izvedbe dela, se izvaja nadzor nad njegovim delom, kam se delavec obrača za nasvet oziroma navodila v primeru kakršnihkoli težav ipd. Dokazni standardi so namreč zelo visoki in se približujejo tistim, ki jih imajo za odločanje o obstoju delovnega razmerja delovna sodišča. S tega vidika je težavno predvsem preverjanje kontinuitete oziroma nepretrganosti dela posameznega delavca, še posebej v primerih, ko so evidence tovrstnega dela prirejene, neustrezne ali pa jih delodajalec sploh ne vodi.

Tabela 1: Ugotovljene kršitve 13. člena ZDR-1 po posameznih letih, IRSD

Leto	Število kršitev
2015	163
2016	160
2017	176
2018	109
2019 začasni podatek	96

Iz zgornje tabele izhaja število ugotovljenih kršitev 13. člena ZDR-1 po posameznih letih, **skupno torej 704 ugotovljene kršitve v zadnjih petih letih**. Če povzamemo zadnje leto so inšpektorji za delo do časa poročanja ugotovili 96 kršitev v zvezi z opravljanjem dela na podlagi pogodb civilnega prava kljub obstoju elementov delovnega razmerja. Pri tem dodajamo, da **statistično ne spremljamo ločeno kršitev po posameznih oblikah pogodb civilnega prava oziroma po razmerjih pogodbenih strank ali statusu pogodbenih strank, zato podatka koliko je bilo ugotovljenih primerov kršitev, kjer se je opravljajo študentsko delo v primeru obstoja elementov delovnega razmerja, ne moremo izluščiti**.

Inšpektorat RS za delo je sicer v zadnjih nekaj letih uspel v posameznih (tudi bolj odmevnih) primerih uspešno dokazati kršitve 13. člena ZDR-1, tako v upravnih kot tudi v prekrškovnih postopkih (tudi v primerih študentskega dela npr. sodba Upravnega sodišča RS I U 1279/2015-9 z dne 19. 4. 2016), vendar pa je vprašanje "prekarnosti" širše družbeno vprašanje, ki vključuje široko paleto akterjev. Glede na razsežnost in naravo tovrstnih kršitev nadzor inšpektorjev ne more biti edino in glavno sredstvo za boj proti temu pojavu. Seveda pa bodo inšpektorji tudi v bodoče namenjali pozornost različnim oblikam dela, ki jih delavci ne opravljajo v okviru delovnega razmerja, pri čemer to ni njihova prostovoljna določitev, tako v okviru rednega kot tudi usmerjenih nadzorov.

Tabela 2: Število ugotovljenih kršitev 7. odstavka 211. člena ZDR-1 po posameznih letih, IRSD

Leto	Število ugotovljenih kršitev
2015	7
2016	8
2017	4
2018	3
2019 začasni podatek	1

Ob tem dodajamo, da tudi Zakon o varnosti in zdravju pri delu (Uradni list RS, št. 43/11, ZVZD-1) študenta, ki opravlja delo na podlagi študentske napotnice, opredeljuje kot delavca, zato je delodajalec dolžan zagotavljati njegovo varnost in zdravje na popolnoma enak način, kakor za ostale zaposlene, vendar tudi število ugotovljenih kršitev na področju varnosti in zdravja pri delu spremljamo po pojavnih oblikah kršitev in ne po posameznih vrstah delavcev.

5. Vprašanje iz osme alineje: Koliko prijav kršitve delovnopravne zakonodaje zaradi odvisnega razmerja (da bi morala biti sklenjena pogodba o zaposlitvi) je bilo podanih v zadnjih petih letih?

Uvodoma pojasnjujemo, da **statistične podatke spremljamo na podlagi ugotovljenih kršitev delovnopravne zakonodaje** (po pojavnih oblikah) v skladu s standardno klasifikacijo dejavnosti in ne po posameznih prijavah.

Na splošno lahko podamo oceno, da Inšpektorat RS za delo **ne prejme večje število prijav študentov zaradi kršitev odvisnega razmerja. Več prijav in zaprosil za strokovno pomoč** prejmemo iz naslova **neizplačila plačila za opravljeno delo**. Neizplačano plačilo za opravljeno delo študenta sicer predstavlja denarno terjatev, ki jo študent lahko izterja v sodnem postopku pred pristojnim delovnim sodiščem (glede na 5. člen Zakona o delovnih in socialnih sodiščih, št. 2/04, 10/04 – popr., 45/08 – ZArbit, 45/08 – ZPP-D, 47/10 – odl. US, 43/12 – odl. US in 10/17 – ZPP-E). S področja varnosti in zdravja pri delu pa se več vprašanj nanaša na obveznosti delodajalcev v povezavi z opravljanjem zdravstvenih pregledov študentov.